META L-BAŻILIKA TAL-QABAR TA' KRISTU ĦADET IN-NAR (1808)

Noel Muscat OFM

Is-sena 2008 immarkat it-tieni ċentinarju mill-famuż inċendju tal-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu, li seħħ fil-lejl tat-12 ta' Ottubru 1808. Jekk il-ġrajja ta' l-usurpazzjoni li għamlu l-Griegi Ortodossi fis-Santwarji tal-Qabar ta' Kristu, tal-Qabar tal-Madonna u ta' Betleħem fl-1757 kienet okkażjoni li fiha l-Franġiskani tilfu diversi drittijiet li kellhom fuq dawn il-Postijiet Qaddisa, l-effetti ta' l-inċendju tal-Bażilika kien ukoll ta' ħsara għall-Franġiskani, li

ma tħallewx bl-ebda mod jieħdu sehem fir-restawri tal-Bażilika. Fatt premeditat mill-Griegi Ortodossi, biex iħassru kull ħjiel ta' arti Kruċjata fil-Bażilika, li kienet, fil-fatt, ġiet restawrata kif nafuha llum mill-Kruċjati fis-seklu 12.

L-informazzjoni storika li sejrin nagħtu fil-kumplament ta' l-artiklu tinsab fil-volum ta' GIROLAMO GOLUBOVICH OFM, Biblioteca Bio-Bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente Francescano, Nuova Serie – Documenti, Tomo XIV, Collectanea Terrae Sanctae, opus posthumum R.P. Leonardi Lemmens ofm editum cura et studio P. Hieronymi Golubovich ofm, Collegio S. Bonaventura, Ad Claras Aquas, Quaracchi 1933, pp. 167-186 [«De incendio Basilicae S. Sepulcri – Acta 1808-13).

Il-ġrajja ta' l-inċendju tal-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu (1808)

Kienu t-tlieta u kwart ta' filgħodu tat-12 ta' Ottubru 1808. Fil-kappella li għandhom l-Armeni Ortodossi fil-gallarija interna li ddur mal-koppla kbira ta' l-«Anástasis» fil-Bażilika, fin-naħa ta' l-Armeni qrib il-Kalvarju, dehret vampa nar li setgħet qabdet mix-xemgħat mixgħulin (hu misteru sal-ġurnata tallum kif beda n-nar, u jekk kienx att ta' piromanu li ried iqabbad il-Bażilika bi skopijiet ulterjuri, kif naraw aktar tard). L-ewwel ma lemaħ in-nirien kien l-assistent sagristan tal-Franġiskani, li kien sejjer biex jixgħel il-lampieri tal-kappella Latina tal-Kalvarju. Hu lemaħ raħeb Armen anzjan li kien iddisprat u ma jafx x'se jagħmel, u mar mill-ewwel biex jgħin ħalli jintfew in-nirien. Imma ilma ma kellux, u l-altar li fuqu qabad in-nar kien ta' l-injam, hekk li malajr sar ħuġġieġa waħda. Il-fjamma malajr invadiet iċ-ċelel ċkejknin ta' l-Armeni li hemm fil-loġoġ tal-gallarija fuq din in-naħa tal-Bażilika. Sadanittant il-patrijiet Franġiskani, li kienu qed jistrieħu fuq in-naħa l-oħra tal-gallarija interna, fejn antikament kellhom iċ-ċelel tagħhom, wara li temmew l-uffiċjatura tal-Matutin li jagħmlu kuljum bil-lejl, qamu meta semgħu l-istorbju, u marru jiġru jqajmu s-sagristan Armen. Imma dak il-ħin stess in-nirien bdew jinfirxu u beda jaqbad il-kor tal-Griegi Ortodossi fil-«Kathólikon» tal-Bażilika, kif ukoll bdew jaqbdu diversi ċelel tal-

Griegi, Armeni, Sirjani, Abissini u Kopti fuq in-naħa ta' wara tal-koppla kbira ta' l-«Anástasis». Il-koppla kbira kienet ġiet restawrata fis-seklu ta' qabel mill-Franġiskani, u kienet mibnija minn travi kbar taċ-ċedru tal-Libanu, u miksija biċ-ċomb. In-nirien ma damux ma bdew jinvadew dawn it-travi kbar u l-koppla kbira li taħtha hemm l-Edikola tal-Qabar ta' Kristu bil-mod il-mod saret ħuġġieġa waħda. Sadanittant il-patrijiet bdew isalvaw dak li setgħu mill-knisja, bl-għajnuna ta' diversi żgħażagħ u rġiel li kienu issa ġew jiġru biex jagħtu daqqa t'id meta raw id-dħaħen ħerġin mill-koppla tal-Bażilika. Imma n-nirien malajr sabu quddiemhom l-injam ta' l-orgni kbir li l-Franġiskani kellhom, u għad għandhom sallum, fil-gallarija tal-Bażilika, u fi ftit ħin l-orgni sar ħuġġieġa waħda. Mhux biss, imma l-fjammi mxew ukoll lejn in-naħa tal-Latini tal-Bażilika, jiġifieri l-kappellun ta' Santa Marija Maddalena, eżattament faċċata tal-parti Armena fejn in-nirien kienu bdew. Mill-għoli tal-koppla kbira bdiet nieżla xita ta' njam jaqbad, ta' ċomb jikwi u maħlul, li beda jhedded l-Edikola tal-Qabar ta' Kristu li kien hemm taħt il-koppla. Bejn il-ħamsa u s-sitta ta' filgħodu l-koppla ċediet u waqgħet fuq l-Edikola, qisha l-infern li niżel fid-dinja. In-nar kien hekk vjolenti li beda jikkalċifika l-ġebel u l-irħamijiet tal-kolonni kbar li jsostnu l-koppla ta' l-«Anástasis», hekk li bdew jaqgħu wkoll xi kolonni kbar u tqal fl-istess Bażilika. Ftit wara waqgħet il-volta kbira Kruċjata fuq il-«Kathólikon» tal-Griegi u t-tribuna kbira li hemm fuq l-altar tal-kor tagħhom, eżattament faċċata ta' l-Edikola tal-Qabar ta' Kristu. Fuq in-naħa tal-Franġiskani waqgħu xi kolonni li kienu jsostnu l-gallarija, u hekk niżlu għal isfel l-abitazzjonijiet tal-patrijiet fuq l-«Arki tal-Verġni».

Fin-nirien il-Franġiskani sofrew telfiet kbar. Inħarqu żewġ arazzi sbieħ tad-damask u tal-ħarir, li kienu twal 25 xiber. Inħarqu diversi kwadri, tliet lampieri kbar tal-kristall quddiem l-altar tal-Maddalena, u erba' oħrajn fuq il-Kalvarju. B'miraklu ġie salvat il-kwadru tar-Resurrezzjoni fuq id-daħla ta' l-Edikola tal-Qabar ta' Kristu u ieħor li hemm ġewwa. In-nirien kienu wkoll qabdu mal-bieb tqil ta' l-injam li kien jifred il-kappellun tal-Maddalena mill-kappella tas-Sagrament (illum dan hu bieb tal-bronż). Imma l-fatt li l-bieb kien oħxon għen biex ma ħax in-nar għal kollox, u l-kappella tas-Sagrament ġiet salvata, u magħha l-kunvent ċkejken tal-Franġiskani fiż-żona tal-Patrijarkat Latin ta' żmien il-Kruċjati. Il-bieb tas-sagristija tal-Franġiskani wkoll ħa n-nar, imma mirakolożament in-nirien ma ppenetrawx fis-sagristija, fejn il-patrijiet kienu daħħlu u refgħu dak kollu li seta' kien ta' valur fil-Bażilika. L-akbar miraklu kien dak fl-Edikola tal-Qabar ta' Kristu. Għalkemm waqgħet fuqha l-koppla l-kbira li minnha niżel infern ta' injam u ċomb jikwi, l-Edikola indifnet taħt it-terrapien jaqbad imma baqgħet

imħarsa min-nirien. Imma l-kappella tal-Kopti li hemm imqabbda ma' wara ta' l-Edikola ġiet maħruqa għal kollox.
Fuq il-Kalvarju, li wkoll inħakem min-nirien, li bdew qrib ħafna tiegħu, il-Franġiskani rnexxielhom isalvaw l-istatwa bust tal-Verġni Marija Addolorata, rigal tar-re tal-Portugal, li sallum għadha titgawda fuq l-altar ċkejken bejn l-altar tal-Kurċifissjoni u l-altar tal-Griegi Ortodossi fuq il-blata tal-Kalvarju. Il-kappella Latina ta' l-Addolorata, msejħa l-«kappella tal-Franki», fuq in-naħa ta' barra tal-Kalvarju, li tagħti għall-pjazza fejn hemm it-turġien li antikament kienu jitilgħu fil-Kalvarju, wkoll ġiet meħlusa min-nirien, għalkemm kien qed jonfoħ riħ mit-tramuntana li kien jimbotta l-fjammi lejn dik id-direzzjoni.
L-inċendju tal-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu beda jbatti lejn id-disgħa ta' filgħodu. Meta mbagħad il-patrijiet ippruvaw jidħlu fl-Edikola tal-Qabar ta' Kristu, billi neħħew it-terrapien ta' injam u ċomb maħlul li waqa' mill-għoli, skoprew li mirakolożament kien hemm ftit ħsarat fuq ġewwa ta' l-Edikola, ħlief fil-kappella ta' l-anġlu, li tinsab fuq in-naħa ta' barra. L-istess skoprew fil-każ tal-Blata ta' l-Unzjoni, li kienet iġġib l-istemma Franġiskana. Din kienet intradmet taħt it-terrapien, imma fil-fatt ma ġralha xejn. Ħadd ma miet waqt in-nirien, ħlief ftit persuni li sofrew ġrieħi ħfief ta' ħruq meta daħlu fin-nirien biex isalvaw dak li setgħu.

Il-ġrajjiet li seħħew wara l-inċendju (1809-1813)

Il-Franġiskani kienu jafu li kien perikoluż li huma jabbandunaw il-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu f'dak il-mument kritiku. Għaldaqstant, b'sagrifiċċji kbar, huma raw kif għamlu biex ikomplu jgħixu fil-Bażilika u juffiċjawha. Fit-13 ta' Ottubru ċċelebraw il-Quddiesa fil-kappella tas-Sagrament, imma fl-14 ta' Ottubru warrbu t-terrapien li kien hemm madwar l-Edikola tal-Qabar ta' Kristu biex komplew jiċċelebraw

il-Quddies ta' filgħodu kmieni u l-Quddiesa konventwali fl-Edikola fuq il-blata tal-Qabar tal-Mulej. L-istess komplew ikantaw il-Matutin ta' bil-lejl u l-Vespri fil-kor tagħhom fil-kappella tas-Sagrament, u komplew ukoll kif setgħu l-purċissjoni ta' kuljum fil-Bażilika. Bil-mod il-mod l-affarijiet reġgħu ġew għan-normal. Għalkemm il-Bażilika kienet għoddha mġarrfa, fl-1809 il-komunitajiet Insara naddfuha mill-fdalijiet kollha ta' l-inċendju, u dik is-sena l-Franġiskani setgħu jiċċelebraw il-funzjonijiet kollha tar-Randan u ta' l-Għid, kif ukoll il-festa ta' Corpus Domini, bis-solennità kollha possibbli. Dan kollu juri li ma kienx hemm urġenza li l-Bażilika jsirulha restawri mgħaġġlin, kif fil-fatt ġara wara li ndaħlu l-Griegi Ortodossi biex jitolbu mis-«Sublime Porta» ta' l-imperu Tork Ottoman f'Kostantinopli l-permess esklusiv biex ikunu huma li jirrestawraw il-binja kollha, bl-iskop li jeqirdu kull ħjiel ta' arti Kruċjata fil-Bażilika u finalment jakkwistaw il-Bażilika kollha tal-Qabar ta' Kristu f'idejhom, u jkeċċu barra minnha l-Franġiskani darba għal dejjem.
Biex nifhmu eżattament x'ġara u għaliex il-Griegi rnexxielhom jakkwistaw huma l-privileġġ li jirrestawraw il-Bażilika, rridu niftakru li fil-bidu tas-seklu 19 l-Ewropa kienet għaddejja mill-gwerer Napoljoniċi, u kienu diversi dawk l-istati li kienu saru sekularizzati, fosthom il-qawwiet li tradizzjonalment kienu Kattoliċi u difensuri tal-Franġiskani fl-Art Imqaddsa, l-aktar Franza, Spanja, u r-Repubbliki Taljani ta' Genova u Venezia. Quddiem din it-traġedja kien għalxejn li l-Franġiskani jittallbu flejjes u offerti mill-prinċpijiet Ewropej, kif soltu kienu jagħmlu, biex hekk jakkwistaw huma l-privileġġi favur is-Santwarji mill-qawwiet Islamiċi ta' l-Imperu Ottoman. L-Ewropa kellha problemi oħrajn quddiemha, u ftit beda jimpurtaha mill-povri Franġiskani, li sabu ruħhom waħedhom biex jippruvaw isalvaw dak li setgħu mill-wirt Kattoliku Latin fl-Art Imqaddsa quddiem l-arroganza tal-Griegi Ortodossi, li kienu jakkwistaw kull ma jridu mill-Imperu Ottoman, li tiegħu kienu sudditi.
Hekk il-Franġiskani, li ftit kienu jafu b'dak li qed jiġri l-Ewropa, bħas-soltu bagħtu ittri ta' supplika lill-ambaxxaturi tan-nazzjonijiet Kattoliċi quddiem is-«Sublime Porta» f'Kostantinopli, biex dawn jipprovdu l-flus meħtieġa ħa jakkwistaw «firmani» favorevoli għall-Franġiskani. It-talbiet tal-patrijiet waqgħu fuq widnejn torox. Sadanittant il-Griegi Ortodossi kienu qed iwettqu l-pjan li kienu ħadmu minn żminijiet antiki. Minn diversi partijiet ta' l-imperu Ottoman irnexxielhom jiġbru kwantitajiet kbar ta' flus, u bihom ixaħħmu l-funzjonarji imperjali f'Kostantinopli biex is-Sultan jippubblika «firman» li bih jagħti lilhom il-privileġġ esklużiv li jirrestawraw il-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu kif riedu huma, u jaħkmu f'idejhom l-ispazji u l-ħinijiet li riedu huma.
Fit-23 ta' April 1809 il-Griegi Ortodossi bdew idejqu lill-Kattoliċi Latini, u jakkużaw diversi minnhom quddiem l-awtoritajiet, biex dawn jitfgħuhom fil-ħabs u hekk il-Franġiskani jkollhom iħallsu riskatti għalihom, ħalli b'hekk jisolħu lill-Franġiskani mill-flus li kellhom, u li setgħu jużaw għar-restawr tal-Bażilika.
Fit-12 ta' Mejju 1809 wasal messaġġier imperjali minn Kostantinopli f'Ġerusalemm, iġorr miegħu l-«firman» mistenni mill-Griegi biex huma jirrestawraw il-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu. Il-patrijiet Franġiskani, fil-25 ta' Lulju, bagħtu Kostantinopli lill-Viċi Prokuratur Patri Emmanuele Bajon, biex jiddefendi l-kawża tal-Franġiskani quddiem is-«Sublime Porta». Imma fis-27 ta' Lulju l-Qadì

il-Blata ta' l-Unzjoni

ta' Ġerusalemm sejjaħ lit-tliet Prokuraturi tat-tliet komunitajiet li juffiċjaw il-Bażilika (Griegi, Franġiskani, Armeni) u quddiem il-kapijiet ċivili qara uffiċjalment il-«firman» imperjali, li b'hekk akkwista valur ta' liġi. Il-Prokuratur Franġiskan ipprotesta, għax qal li fil-«firman» ma kinux jissemmew il-privileġġi mogħtijin lill-Franki bl-intervent ta' Franza quddiem is-«Sublime Porta», u li dan l-istess «firman» kien ġie magħmul mhux mis-Sultan, imma mill-Gran Visir, li kien diġà mejjet. B'hekk l-assemblea intemmet, imma l-Griegi reġgħu xaħħmu l-awtoritajiet, li sejħu seduta mill-ġdid fit-30 ta' Lulju, li fiha taw lill-Griegi permess uffiċjali biex jibnu mill-ġdid il-partijiet tal-Bażilika li kienu ġġarrfu.
Il-Griegi mill-ewwel bdew il-bini, mingħajr l-ebda pjan, bl-iskop biss li jkeċċu 'l barra mill-Bażilika lill-Franġiskani u lill-Armeni. Bdew iġorru ġebel fiż-żona ta' l-Armeni u daħħlu anke ġebel fl-Edikola tal-Qabar ta' Kristu biex hekk ifixklu lill-Franġiskani fiċ-ċelebrazzjonijiet liturġiċi tagħhom.
Fid-19 ta' Ottubru 1809 wasal il-Baxà minn Damasku, u laqqa' flimkien lit-tliet komunitajiet. Talabhom 150 elf «pjastri» kull wieħed biex jakkwistaw id-dritt li jirrestawraw. L-Armeni u l-Franġiskani ma felħux iħallsuhom, u s-somma tnizżlet għal 110 elf, imma l-Griegi marru bis-somma sħiħa u komplew xaħħmu b'ħafna rigali lill-Baxà, u hekk ġew ippreferuti. Fit-28 ta' Ottubru l-Baxà tahom il-permess li jħottu l-Edikola tal-Qabar ta' Kristu, li kienet inbniet mill-Kustodju Patri Bonifacio da Ragusa fl-1555, u jibnuha mill-ġdid. Għalkemm sar «sopraluogo» fil-Bażilika mill-awtoritajiet Turki, u dawn iddeċidew li l-Edikola ma kellha l-ebda periklu li tiġġarraf u ma kinetx sofriet ħsarat min-nirien, fil-lejl tal-31 ta' Ottubru l-Griegi ħattew is-soqfa ta' l-Edikola u qerduha għal kollox.
L-awtoritajiet Torok fl-aħħar iddeċidew li jagħtu lill-Griegi l-permess li jibnu l-Edikola mill-ġdid, imma bil-patt li malli jlestuha jibqgħu intatti d-drittijiet tat-tliet komunitajiet biex juffiċjaw fl-Edikola bħal qabel. Imma l-Griegi ma ridux li dan iseħħ, u bdew jimlew l-Edikola b'ħafna materjal ta' bini biex hekk itawlu kemm jifilħu ż-żmien li jerġgħu jibnuha, u sadanittant il-Franġiskani ma setgħux jiċċelebraw l-ebda Quddiesa fiha, għax kull ma kien fadal kien biss il-bank ta' l-irħam

li jagħlaq il-Qabar ta' Kristu. Il-Griegi sejħu lill-arkitett Komninos di Mitilene, biex dan jieħu ħsieb ir-restawr tal-Bażilika, bl-iskop li jneħħi minnha kull ħjiel ta' arti Kruċjata u jdawwarha f'Bażilika bi stil Biżantin.

Ix-xogħol li għamel Komninos, li temmu fit-13 ta' Settembru 1810, kien jikkonsisti filli bena mill-ġdid l-Edikola tal-Qabar ta' Kristu fi stil Russu-Muskovita, kif narawha sal-ġurnata tallum. Fid-19 ta' Novembru 1809 il-Griegi ikkonvinċewh biex jgħolli l-paviment ta' l-Edikola b'tali mod li l-bank tal-Qabar ta' Kristu sar hekk baxx li ma kienx iżjed possibbli għall-Franġiskani li jqaddsu fuqu. Sallum il-Quddies fuq il-Qabar isir billi s-sagristan Franġiskan iqiegħed tavla bit-trieħi fuqha mqabbda max-xifer ta' fuq il-bank tar-rħam, li fuqu jitqiegħdu l-gandlieri.

Fit-22 ta' Novembru 1809 il-Baxà reġa' lura lejn Damasku. Il-Franġiskani kienu ftaqru, għax kellhom iħallsuh 110 elf «pjastri» mislufin bl-imgħax talli wegħedhom li jerġgħu jiksbu d-drittijiet li kellhom qabel biex juffiċjaw fil-Bażilika, meta l-Griegi jtemmu r-restawr tagħha. Sadanittant in-nies ta' Ġerusalemm kienu irrabjati għall-Baxà għax ġab miegħu sebat elef suldat biex iżomm l-ordni u dan kien ifisser li jisloħ ħajjin lin-nies biex jipprovdu ikel għal riġment hekk numeruż. Wara li telaq il-Baxà, fid-29 ta' Diċembru, in-nies ta' Ġerusalemm qamu għas-suldati u għall-monaċi Griegi, għax kienu jafu li kien ħtija tagħhom li ġara dan kollu. L-inkwiet kompla fl-1 ta' Jannar 1810 f'Betleħem, fejn qamet gwerra ċivili bejn l-insara Griegi Ortodossi u l-bqija tal-popolazzjoni. L-inkwiet seħħ fil-qalba tal-festi tal-Milied, li għalihom kien hemm preżenti

il-Blata ta' l-Unzjoni fid-daħla tal-Bażilika

Grieg Ortodoss

l-Franġiskani, u ħalla warajh ħames feruti u mejjet. Ir-riżultat kien li s-suldati Torok irnexxielhom jarrestaw bosta nies, u sa bagħtu wħud għall-forka, ħafna minnhom Insara Latini, li kienu appoġġjaw lill-Franġiskani.

Fit-23 ta' Jannar 1810 il-Griegi reġgħu komplew il-binja tal-Bażilika b'tant suppervja li ħadd ma seta' jwaqqafhom fil-pjanijiet tagħhom. Huma ħakmu l-kor tal-Franġiskani quddiem l-Edikola tal-Qabar ta' Kristu u mlew il-kappellun Franġiskan ta' Santa Marija Maddalena bil-ġebel tal-bini, fejn kienu jonġruh il-bennejja u jimlew kullimkien bit-terrapien u t-trabijiet, hekk li qerdu il-paviment li ma kien ġralu xejn fin-nirien. L-insulti komplew meta l-arkitett Komninos ordna li jiġu mneħħijin l-oqbra monumentali tar-rejiet Latini ta' Ġerusalemm Goffredu ta' Bouglion u Baldovino VI taħt il-Kalvarju, fejn kienu ilhom 700 sena midfunin mingħajr qatt ma ġew mimsusin mill-ebda ħakkiem ta' Ġerusalemm. Il-fdalijiet tar-rejiet tferrxu b'disprezz kbir. Biex ma tkomplix l-oppożizzjoni tal-Kattoliċi Latini l-Griegi Ortodossi qajmu persekuzzjoni sħiħa kontrihom. Ordnaw lill-insara tagħhom li ma jixtru u jbigħu xejn lill-Kattoliċi, li lanqas ma sabu għajnuna mill-Franġiskani li kienu issa mimlijin djun u bla ebda offerti ta' flus mill-Ewropa.

L-attenzjoni tal-Griegi daret ukoll fuq il-Blata ta' l-Unzjoni fid-daħla tal-Bażilika. Din kienet irħama li fuqha kellha l-istemma Franġiskana. Billi n-nirien ma kienu għamlulha l-ebda ħsara l-Griegi raw kif għamlu biex kissruha. Poġġew fuqha impalkatura tqila ta' l-injam bl-iskuża li jwieżnu l-arkata li hemm

fuqha fil-għoli. B'hekk irnexxielhom jaqsmuha, u b'din l-iskuża neħħewha u bidluha bil-Blata li naraw illum, ta' irħam kulur roża bla ebda sinjal ieħor fuqha.
Sadanittant il-Griegi riedu jippruvaw ikeċċu barra mill-Bażilika lill-Franġiskani li kienu jgħixu fiha, u jobbligawhom imorru fil-kunvent ta' San Salvatur, attaparsi sakemm ilestu x-xogħol.
Il-Franġiskani żammew iebes u b'ħafna tbatija u inkonvenjenti baqgħu ibsin fil-fehma li ħadd ma jċaqlaqhom milli jgħixu fil-kunventin tagħhom fil-Bażilika. Il-Griegi rnexxielhom jikkonvinċu lill-awtoritajiet ta' Ġerusalemm li l-Latini kienu qed iqajmu l-inkwiet. Ġew arrestati bosta Kattoliċi mill-parroċċi ta' Betleħem u ta' San Ġwann «in Montana» f'Għajn Karem. Il-Kustodju fit-22 ta' Jannar 1810 iddeċieda li jitlaq mill-Art Imqaddsa bl-iskuża li se jagħmel viżta kanonika lill-Kustodja, u jmur fl-Ewropa biex jipprova jittallab l-għajnuna mill-prinċpijiet Kattoliċi. Hu ħalla l-Kustodja f'idejn il-Prokuratur, li kellu jibqa' f'Ġerusalemm, Għajn Karem, jew Betleħem, imma li kellu jaħrab lejn Ramleh jew Ġaffa jekk l-inkwiet isir perikoluż. Il-Kustodju sadanittant mar Akri sa l-20 ta' Mejju, minn fejn bagħat ittri ta' supplika u relazzjonijiet ta' dak li ġara f'Pariġi, Kostantinopli u postijiet oħrajn fl-Ewropa. Biex jgħixu l-Franġiskani kellhom ibigħu xi fided li kellhom fil-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu. Fil-25 ta' Marzu waslet xi għajnuna mill-Portugal, u aktar tard drapp għat-tonok tal-patrijiet mit-Toscana, u għajnuniet oħrajn minn Sqallija u Malta.
Biex jagħmlu l-funzjonijiet ta' l-Għid f'Ġerusalemm fl-1810 il-Franġiskani kellhom jagħmlu rikors biex ikollhom numru ta' suldati doppju biex iħarsuhom, u naturalment dan kien ifisser ħlas dejjem aktar iebes lit-Torok. Saħansitra s-sagristan Franġiskan ġie msawwat mill-Griegi waqt dawn il-funzjonijiet. Il-Kustodju baqa' ma rċieva l-ebda tweġiba mill-Ewropa għas-suppliki tiegħu, u kellu jikkuntenta ruħu li jmur jiġbor ftit fondi fl-Eġittu, fejn ma tantx seta' jistenna għajnuniet sostanzjali. Meta għamel dan reġa' lura u qagħad Nazzaret.
Fit-13 ta' Settembru 1810 il-Griegi ikkonkludew il-binja tal-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu bit-tiswijiet li għamlu. Meta Kominos ta' Militene reġa' lura lejn il-Greċja fl-ewwel ġranet ta' Ottubru, ħa miegħu fuq il-bastiment bosta reperti ta' fdalijiet Kruċjati mill-Bażilika, li sparixxew darba għal dejjem.
Fil-bidu ta' Jannar 1811 wasal minn Kostantinopli Patri Emmanuele Bajon, li kien intbagħat fil-25 ta' Lulju 1809, u ġab miegħu «firman» mis-Sultan li kien jikkonferma l-privileġġi u d-drittijiet kollha li kellhom il-Franġiskani fil-pussess tas-Santwarji. Imma issa kien tard wisq u l-patrijiet ma kellhomx flus biex iħallsu lill-kapijiet Torok ta' Ġerusalemm ħalli dan il-«firman» jieħu valur ta' liġi.
Il-providenza għenet lill-Franġiskani fl-ewwel xhur ta' l-1811, meta waslu diversi għajnuniet mill-Portugal, Spanja u Sqallija. Fl-1 ta' Ġunju 1811 il-Kustodju irritorna lejn Ġerusalemm, fejn ġie milqugħ b'entużjażmu kbir mill-Kattoliċi Latini. L-għada, 2 ta' Ġunju, li kien Pentekoste, il-Kustodju qaddes Pontifikal solenni bil-kant tat-«Te Deum» fil-knisja parrokkjali ta' San Salvatur.
Imma l-Griegi komplew jinsistu li jerġa' jiġi kkonfermat il-«firman» li huma kienu akkwistaw mill-Gran Visir. Fid-9 ta' Ġunju 1811, festa tat-Trinità, il-gvernatur żar il-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu, u beda jagħti att għall-«firman» akkwistat mill-Franġiskani, li bih ikkonsenjalhom l-Edikola tal-Qabar ta' Kristu. Imma l-monaċi Griegi tant bdew jgħajtu u jagħmlu vjolenza u reżistenza, li kellu jibda sas-sitta ta' filgħaxija, u

lanqas irnexxielu jtemm il-konsenja tal-postijiet li kienu jappartjenu lill-Franġiskani.
Id-dikjarazzjoni ta' l-imħallef ta' Ġerusalemm Samir Ahmed kienet tgħid li l-Franġiskani kellhom id-dritt li jżejnu l-Qabar ta' Kristu, li jippossjedu ż-żewġ koppli tal-Bażilika, li jiċċelebraw il-Quddiesa u l-uffiċċji kemm fl-Edikola kif ukoll quddiemha, li jdendlu l-lampieri tagħhom fil-post tal-Kalvarju msejjaħ Kurċifissjoni, li jgħaddu minn taħt l-«Arki tal-Verġni», u juffiċjaw fuq il-Blata ta' l-Unzjoni u fil-Grotta tas-sejba tas-Salib. Fuq il-koppletta forma ta' basla ta' l-Edikola l-Griegi kienu waħħlu salib Biżantin. Dan tneħħa u tqiegħed floku salib tal-fidda Latin, kif ukoll tqiegħed il-kwadru tar-Resurrezzjoni li ma nħaraqx fit-12 ta' Ottubru 1808. Nhar it-13 ta' Ġunju, solennità ta' Corpus Domini, l-Franġiskani ċċelebraw il-Vespri u l-Quddiesa pontifikali bil-purċissjoni ewkaristika madwar l-Edikola, mingħajr l-ebda indħil ta' ħadd.
Fit-22 ta' Marzu 1813 il-Griegi ipprotestaw li l-Franġiskani ma kellhomx id-dritt li jkollhom orgni fil-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu, u aktar tard fl-1817 riedu jobbligaw lill-Franġiskani li jneħħu mill-kanen ta' l-orgni r-ripieni u t-trombi, għax dawn ifixkluhom fil-funzjonijiet tagħhom u huma hekk qawwija li setgħu jheżżu l-Bażilika tal-Qabar ta' Kristu u saħansitra l-Moskea Al Aqsa li hi kilometru bogħod mill-Qabar ta' Kristu!
Stejjer tad-daħq, wieħed jista' jgħid. Imma stejjer li bihom jidħaq min ma għandux għal qalbu s-sagrifiċċji kbar li sofrejna aħna l-Franġiskani biex sallum għadna nħarsu l-aktar Santwarju għażiż għall-Kristjanità. L-istorja ma tiqafx hawn. Fadlilna naraw kif il-Griegi komplew jisfruttaw is-sitwazzjoni li kienet kontra l-Franġiskani, hekk li waslu biex serqu l-istilla fil-Grotta tan-Nattività u wasslu biex fl-1860 it-Turkija timponi definittivament li «Status Quo» kif ngħixuh illum, garanzija ta' konvivenza «paċifika» bejn Griegi, Latini (Franġiskani) u Armeni, imma wkoll frott ta' inġustizzji kbar lejn il-wirt Kattoliku fl-Art Imqaddsa.